

Seyit Mehmet Emin (1873-1925)

Müderriis, mebus, yazar, Adliye Vekili.

Seyit Mehmet Emin

Babası Abdullah Takiyüddin Beydir. Mahalle okuluna devam etti. Özel hocalardan dinî dersler aldı. Daha sonra Hukuk Mektebine girip pekiyi derece ile diploma aldı. İki yıl kadar İzmir’de dava vekilliği (avukatlık) yaptı. II. Meşrutiyetin ilanından sonra Osmanlı Mebusan Meclisinin I. dönemi için 12 Kasım 1908’de yapılan seçimde İzmir Milletvekili oldu. II. ve III. dönemlerde tekrar seçildi. Yasama görevini, meclisin feshedildiği 1918 yılının Aralık ayına kadar sürdürdü. 30 Kasım 1909’da İstanbul Üniversitesi Hukuk Mektebi fıkıh öğretmen yardımcılığına, 23 Ocak 1910’da mecelle öğretmenliğine, 24 Ocak 1910’da mecelle usulü fıkıh öğretmenliğine ve 14 Ekim 1915’te usul-ü fıkıh müderriisliğine (İslam Hukuku Profesörlüğüne) atandı. Bu görevi 1925 yılına kadar sürdürdü. Müderriislik görevinde iken TBMM’nin II. dönem seçimlerine katıldı. 11 Temmuz 1923’te yapılan seçimde 822 oy alarak İzmir’den milletvekili seçildi. 12 Ağustos 1923’te mazbatasını onaylandı. 14 Ağustos 1923’te 185 oy alarak Adliye Vekilliğine seçildi. 21 Ekim 1923’te istifa etti. Yeni İcra Vekilleri Heyetinin oluşumuna kadar vekâleten bu görevde kalması kabul edildi. 3 Ekim 1923’te ikinci kez Adliye Vekili oldu. Müderriisliği devam etmek kaydıyla Genel Kurulun 28.12.1924 tarihli toplantısında okunan istifası, 7 Nisan 1924 tarihinde başlamak üzere kabul edildi. Adalet Bakanı olarak, Genel Kurulda 20 değişik konu üzerinde 83 konuşma yaptı. Türkiye’yi lâikleştiren yasalar olarak bilinen 3 Mart 1924 tarihli Meclis müzakerelerinde, Hilafetin İlgası ve Hanedan-ı Osmanî’nin Türkiye Haricine Çıkarılması’na dair kanun teklifinin maddeleri üzerinde Adliye Vekili olarak en uzun açıklamayı yaptı. Bu konuşmasında; “... Halifelik sorunu dinî olmaktan çok dünyevî bir sorundur ve inanç sorunlarından değil, millete ait hukuk ve kamu işlerinden biridir. İnançla ilgisi yoktur. ... Her şeyden önce şu noktayı arz edeyim ki; Halifelik, hükümet demektir. Doğrudan doğruya millet işidir. Zamanın gereklerine bağlıdır. ...Kur’ân-ı Kerîm’de ‘Halîfe’ ve ‘İmam’ deyimleri vardır. Fakat bunlar Hazret-i Peygamber hakkında yahut sonra gelecek olan halîfeler hakkında gelmemiştir. Önceki peygamberler hakkında gelmiştir. ... İşte bundan anlaşılır ki halîfelikten amaç adalet dağıtmak işidir. Adalet ve doğruluğun sağlanması ve halîfenin görevi bu amaç ve hedefi elde etmeye çalışmaktır ki, hükümet vazifesidir. Kur’ân-ı Kerîm İbrahim Aleyhisselâm hakkında da ‘İmam’ deyimini kullanıyor. ... “ben seni insanlara imam yapıyorum” yahut “yapacağım” ... Cenâb-ı Allah Hazret-i İbrahim’e cevaben, “Benim ahdettiğim, söz verdiğim imamet zalimlere ulaşmaz, zalimler benim imamlık konusunda verdiğim sözün kapsamına

girmez” buyuruyor. İşte bu âyetten pek açık olarak anlaşılıyor ki, Cenab-ı Allah nazarında öyle zulümden ve yolsuzluktan ibaret olan hükümdarlık ve sultanlık asla İslâm’ın esaslarına uygun değildir. ... İslâm dininde Allah ile kul arasına girecek araç, aracı yoktur. Bu bir İslâm gerçeğidir. Ne şeyh, ne mürşit, ne müctehid, ne imam, ne de bilmem kim asla aracı olamaz. İslâmiyet’te ruhbanlık, dinî örgütlenme yoktur. Papa Hazret-i İsa’nın hata yapmaz vekîlidir. Hazret-i İsa adına emirler verir ve yasaklar koyar. İslâmiyet’te böyle bir şey yoktur. Hiçbir kişi Hazret-i Peygamberin şeriatla ilgili hükümler koymakta vekîli değildir. Şeriatla ilgili hükümlerde vekîllik geçerli olmaz. İslâmiyet’te Allah yolu açıktır. Allah ile insan arasında açık bir yol vardır. Herkes o yolda gidebilir. Hiçbir vasıtaya ihtiyacı yoktur. Ne Kur’ân’da ne de hadiste böyle bir şey bulamazsınız. Tam tersine, aksini bulursunuz.” ifadeleri ve ikna edici hitabet gücüyle Mustafa Kemal’e verdiği desteğin yanı sıra Türkiye’yi laikleştiren kanunların Türkiye Büyük Millet Meclisinde kabulünde mebus ve Adalet Vekili olarak önemli bir görevi yerine getirmiştir. Müderrislik görevinin devam ettiği sırada İstanbul Kadıköy’de 8 Mart 1925’te öldü. Sultan Mahmut Türbesi bahçesinde toprağa verildi. Başlıca eserleri: Usul-i Fıkıh Dersleri (1912), Usul-i Fıkıh Dersleri – Mebahis-i Hüsün ve Kubuh (1914), Usul-i Fıkıh – Medhal (1917), Hak Mefhumu ve Kuvve-i Müeyyidesinin Suret-i Telakkisi Hakkında İslâm Felsefe-i Hukuku ve Avrupa Felsefe-i Hukuku Arasında Bir Mukayese (1922), Usul-i Fıkıh Mebahisinden İrade, Kaza ve Kader (1922), Hilafet ve Hâkimiyet-i Milliye (1924, anonim yayınlanmıştır), Hilafetin Mahiyet-i Şer’iyesi (1924, konuşma metni).

Zeki DİLEK

KAYNAKÇA

Türk Parlamento Tarihi, TBMM II. Dönem, Cilt I, Ankara 1993.

Türk Parlamento Tarihi, TBMM II. Dönem, Cilt III, Ankara 1995.

Türkiye Büyük Millet Meclisi 540 sayılı Tercüme-i hâl Kâğıdı.

Türkiye’yi Lâikleştiren Yasalar, Yay. Haz., Reşat Genç, Ankara 2005.

29/11/2023 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/seyyit-mehmet-emin-1873-1925/?pdf=3375> adresinden erişilmiştir